

RAPORT DE EVALUARE

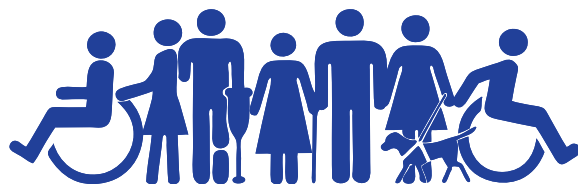
A ACCESIBILITĂȚII DEZBATERILOR ELECTORALE ȘI A REFLECTĂRII DIMENSIUNII DE DIZABILITATE ÎN MASS-MEDIA

(29 august – 28 septembrie 2025)

Autor:

VITALIE CAZACU

consultant media

RAPORT DE EVALUARE

A ACCESIBILITĂȚII DEZBATERILOR ELECTORALE ȘI A REFLECTĂRII DIMENSIUNII DE DIZABILITATE ÎN MASS-MEDIA

(29 august - 28 septembrie 2025)

Autor:

VITALIE CAZACU

consultant media

2 octombrie, 2025

CUPRINS

1. Introducere și obiective	3
2. Cadru normativ și responsabilități	4
3. Metodologie	5
4. Rezultatele monitorizării TV: accesibilizarea dezbaterilor	6
5. Vizibilitatea și calitatea reflectării dimensiunii dizabilității în mediul online și social	8
6. Percepțiile jurnaliștilor	9
7. Limitările studiului	10
8. Constatări	10
9. Recomandări	11
10. Concluzie finală	13

1. INTRODUCERE ȘI OBIECTIVE

Alegerile parlamentare din 28 septembrie 2025 au reprezentat un test de maturitate democratică pentru Republica Moldova. În acest context, mass-media a avut obligația de a informa corect, echidistant și accesibil toți cetățenii. Pentru persoanele cu deficiențe de auz sau de văz, accesul la informație este un drept garantat juridic, nu doar o revendicare socială.

Asigurarea accesului la dezbateri, știri și campanii explicative este condiția minimă pentru un vot conștient și pentru participarea deplină la viața democratică.

Monitorizarea desfășurată între 29 august și 28 septembrie 2025 a urmărit două obiective principale:

- 1) evaluarea respectării de către televiziuni a obligațiilor privind interpretarea în limbaj mimico-gestual în cadrul dezbaterilor electorale;
- 2) analiza prezenței și a calității reflectării dimensiunii dizabilității în media online (portaluri, site-uri TV), agenții de presă, rețele sociale, podcasturi.

Obiectivele monitorizării

<i>Domeniu</i>	<i>Obiectiv</i>
Televiziuni	Respectarea interpretării mimico-gestuale
Online & Social media	Prezența și calitatea reflectării dizabilității

Complementar, a fost aplicat un chestionar unui eșantion de 20 de jurnaliști din presa scrisă, radio, TV și online pentru a colecta percepțiile profesioniștilor privind importanța subiectului, barierele întâlnite și soluțiile propuse.

Semnificația raportului depășește ciclul electoral: accesibilitatea este un indicator al calității democrației. Excluderea sistematică a unui segment de populație din dezbaterile publice afectează integritatea procesului electoral și credibilitatea instituțională.

Alegerile parlamentare din Republica Moldova din 28 septembrie 2025 au reprezentat un moment crucial pentru viitorul țării, care va influența evoluția socială, politică și economică în următorii ani.

Acest proces electoral trebuia să fie accesibil tuturor cetățenilor, inclusiv celor cu dizabilități, în număr de peste 150.000 de alegători.

Nivelul de incluziune a persoanelor cu dizabilități constituie un indicator important al maturității democratice a societății noastre.

2. CADRU NORMATIV ȘI RESPONSABILITĂȚI

2.1. Baza legală națională

Analiza s-a raportat la Decizia Consiliului Coordonator al Audiovizualului (CCA) nr. 61/2024 (Anexa #1), care transpune standardele internaționale privind accesibilitatea și reglementează explicit măsurile prin care radiodifuzorii trebuie să asigure accesul persoanelor cu deficiențe de auz sau de vâz la programele audiovizuale.

Articole relevante din Decizia CCA nr. 61/2024:

- ✓ **Art. 173** asigură dreptul persoanelor cu dizabilități de a accesa conținuturi audiovizuale; statul și radiodifuzorii au obligația de a garanta acest drept.
- ✓ **Art. 174** obligă semnalizarea clară a programelor accesibile.
- ✓ **Art. 175** impune standarde tehnice – interpretul vizibil pe minimum o treime din ecran, cu expresivitatea feței și gesturile clar lizibile.
- ✓ **Art. 176** stabilește obligativitatea interpretării mimico-gestuale în programele de interes public major, inclusiv în dezbaterile electorale.

2.2. Relevanța cadrului internațional

Republica Moldova este parte la **Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități** (art. 9 – acces la informație) și se aliniază **Directivei europene a serviciilor media audiovizuale** privind accesibilitatea.

Practica europeană include cote minime de programe accesibilizate și sancțiuni ferme pentru neconformități. Adoptarea de către CCA a Deciziei 61/2024 a fost un pas important în această direcție, însă aplicarea ei este insuficientă.

2.3. Distribuția responsabilităților

- **Radiodifuzorii:** implementare tehnică (interpreți, ferestre conforme, semnalizare).
- **Autoritatea de reglementare (CCA):** monitorizare și sancțiuni pentru neconformități.
- **Societatea civilă:** monitorizare independentă, advocacy și presiune publică pentru respectarea drepturilor.

3. METODOLOGIE

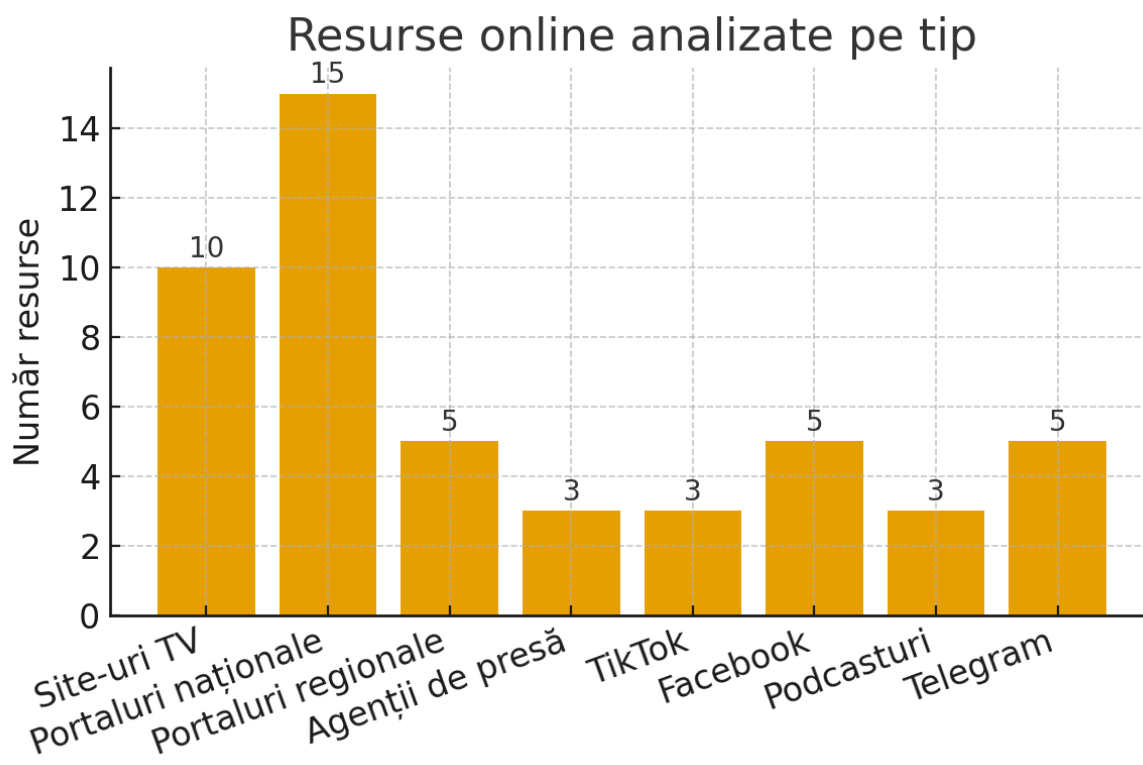
3.1. Eșantionul de televiziuni

Au fost monitorizate 10 posturi (Anexa #2) care au difuzat dezbateri electorale (29 aug. – 28 sept. 2025), selectate după relevanța editorială și audiență, inclusiv postul public de televiziune Moldova 1.

3.2. Eșantionul de resurse online și social media

Au fost analizate **49 de resurse** (Anexa #3):

- ❖ 10 site-uri ale televiziunilor monitorizate (p. 3.1.);
- ❖ 15 portaluri naționale;
- ❖ 5 portaluri regionale;
- ❖ 3 agenții de presă;
- ❖ 3 canale TikTok;
- ❖ 5 pagini Facebook;
- ❖ 3 podcasturi;
- ❖ 5 canale de Telegram.

3.3. Indicatori

Televiziuni (dezbateri electorale): (1) existența interpretului; (2) redare simultană; (3) vizibilitatea feței și a mâinilor interpretului; (4) dimensiunea ferestrei ($\geq 1/3$ ecran); (5) poziționarea în cadru.

Media online/rețele de socializare: frecvența menționărilor, context (social/civic/electoral), ton (neutru/pozitiv/negativ), terminologie (standardizată/stigmatizantă).

3.4. Colectare date

Monitorizare zilnică a dezbaterilor TV; colectare automată și manuală de articole/postări/podcasturi; chestionare jurnaliști.

3.5. Limite metodologice

Nu a fost evaluată calitatea traducerii interpretului (doar existența și vizibilitatea); nu există date de audiență pentru persoanele cu dizabilități; perioada acoperă strict campania (posibile practici parțiale în afara campaniei nu au fost analizate).

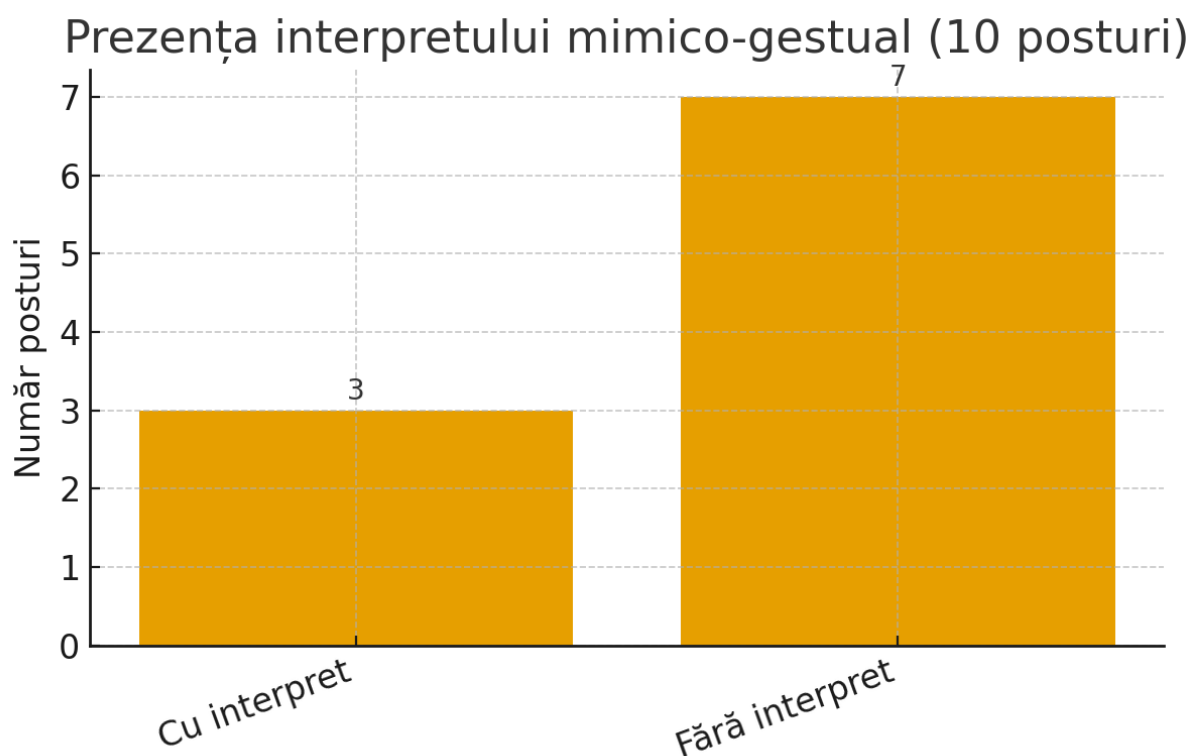
În online, selecția nu este exhaustivă; algoritmiile rețelelor influențează vizibilitatea; fragmentarea discursului îngreunează cuantificarea.

Chestionarul a cuprins un eșantion redus (20), cu posibilă autoselecție și influență de context.

4. REZULTATELE MONITORIZĂRII TV: ACCESIBILITATEA DEZBATERILOR

4.1. Conformitate

- **3 posturi (TVR Moldova, Moldova 1, ProTV Chișinău)** au inclus interpret mimico-gestual în cadrul dezbaterilor electorale, însă doar **parțial conform cu normele legale** (ferestre reduse, poziționare periferică).
- **7 posturi (TV8, Jurnal TV, N4, Cinema 1, ONE TV, RLIVE, Vocea Basarabiei TV)** **nu au asigurat** interpretare mimico-gestuală pentru dezbaterile electorale.

Niciun post nu a respectat integral standardele tehnice din art. 175 (fereastră $\geq 1/3$ din ecran, vizibilitate optimă).

4.2. Probleme recurente

Lipsă de uniformitate între posturi; ferestre care nu corespund standardelor; poziționare neadecvată a ferestrei; insuficiență de interpreți mimico-gestuali pe piață; conștientizare editorială (în redacții) redusă a importanței accesibilității.

4.3. Impact

Persoanele cu deficiențe de auz au fost, de facto, private de dreptul legal de a avea acces la dezbaterile electorale și, implicit, la informație. Acest lucru a afectat calitatea democratică a scrutinului și contravine obligațiilor internaționale ale Republicii Moldova.

5. VIZIBILITATEA ȘI CALITATEA REFLECTĂRII DIMENSIUNII DE DIZABILITATE ÎN MEDIUL ONLINE ȘI SOCIAL

5.1. Prezență cantitativă

În perioada analizată s-au înregistrat **163 de menționări** ale temei dizabilității pe cele 49 de resurse monitorizate (Anexa 3), dintre care **56 (34%)** în context electoral și **107 (66%)** în registru social/civic. Tema este vizibilă, însă predominant tratată ca problemă socială, nu în contextul respectării drepturilor civice/electorale.

5.2. Canale și tendințe

- **Presa națională online** (Noi.md, Știri.md, site Radio Moldova, Ziarul de Gardă, Unimedia) a avut ponderea cea mai mare în numărul de menționări. Radio Moldova a accentuat dreptul la vot în condiții egale; Ziarul de Gardă a integrat dimensiunea de dizabilitate în analizele despre drepturi; **Unimedia** a utilizat termenul „**invaliditate**” (24 septembrie 2025, [link](#)) – derapaj lexical discriminatoriu, izolat.
- **Presa regională** (NordNews, Ziua de Azi, Nokta): volum modest de menționări pe dimensiunea de dizabilitate, dar cu specific local util (acces la secții în nord/sud, comunități din UTA Găgăuzia).
- **Agenții de presă** (IPN, Moldpres): **26 menționări**; IPN – accesibilitatea secțiilor și apeluri civice; Moldpres – informații CEC/CCA, conferind legitimitate subiectului.
- **Site-uri ale unor posturi TV**: Moldova 1 și RLIVE – materiale privind participarea persoanelor cu dizabilități; TVR Moldova – mai mult abordări sociale fără legătură explicită cu alegerile; restul posturilor au ignorat în mare parte tematica dizabilității.
- **Rețele sociale**: pe Facebook, paginile unor jurnaliști influenți (de ex., V. Călugăreanu, L. Bogza, A. Radu, I. Terguță) nu au abordat tema; pe Telegram (Index, Ungureanu 112, Radar Politic) – menționări rare; pe **TikTok**, creatorii **Victor Duca** și **Grigore Manole** au produs conținut explicativ, de altfel tendință nouă în efortul de sensibilizare a publicului tânăr pe dimensiunea de dizabilitate.
- **Podcasturi** (Nicolae Chicu, Vadim Cușnir): menționări în context social, fără legături directe cu campania electorală.

5.3. Analiza calitativă: ton, limbaj, cadre de interpretare

- **Ton:** preponderent neutru/factual sau pozitiv; absența tonului ostil; progrese față de anii precedenți.
- **Limbaj:** terminologie standardizată („persoane cu dizabilități”); derapaje izolate (de ex., Unimedia).
- **Cadru:** cu precădere **social**; acoperirea **electorală** este minoră, dar de regulă conform normelor/empatică (drepturi, acces egal, obligații legale).
- **Bune practici:** IPN (echilibru, vocea persoanelor cu dizabilități), Moldpres (consistență instituțională), Ziarul de Gardă (contextualizare), Moldova 1 (măsurile concrete privind accesibilitatea secțiilor).
- **Diferențieri pe canale:** online – informativ/tehnic; regional – empatic, dar cu resurse limitate; agenții de presă – sobru/oficial; social media – mobilizator; podcasturi – discursive, cu impact electoral redus.

6. PERCEPȚIILE JURNALIȘTILOR

6.1. Frecvență și bariere

Colectarea datelor s-a realizat în baza răspunsurilor a 20 de profesioniști (Anexa #4) din domeniul mass-mediei la întrebările din chestionar (Anexa #5).

Doar **4** jurnaliști abordează ocazional tema dizabilității în articole/materiale (1–2 materiale/an); **16** jurnaliști nu au abordat deloc astfel de subiecte.

Barierile principale invocate de jurnaliști: presiuni comerciale/audiență (**12**), lipsa de interes a publicului/redacțiilor (**10**), prioritizarea temelor „fierbinți” (**7**), resurse limitate pentru redactarea reportajelor sociale (**5**).

6.2. Nevoia de instruire și formate preferate

17 profesioniști consideră instruirea jurnaliștilor pe dimensiunea de dizabilitate absolut necesară, **2** – „poate, în anumite cazuri”, **1** nu o consideră prioritară.

Formate preferate pentru instruire: traininguri scurte și practice (**14**), ghid de stil/manual (**9**), workshopuri cu experți și cu persoane cu dizabilități (**6**).

6.3. Educația viitorilor jurnaliști

Necesitatea formării academice: **15** – „absolut necesară”, **4** – „utilă”, **1** – „nu e necesară”. Teme propuse: jurnalism & incluziune (**12**), legislație/terminologie (**9**), bune practici internaționale (**7**).

Specialiștii consideră că instruirea timpurie a jurnaliștilor în domeniul dizabilității poate deveni un factor esențial de schimbare durabilă a abordărilor în redacțiile din Republica Moldova.

7. LIMITĂRILE STUDIULUI

- **TV:** accent pe existență/vizibilitate, și nu pe calitatea traducerii în limbaj mimico-gestual; lipsa datelor de audiență; perioada scurtă de timp a campaniei electorale.
- **Online/social:** eșantion finit într-un ecosistem vast; efectele algoritmilor; fragmentare a discursului.
- **Chestionar:** eșantion mic ($n = 20$), posibile denaturări prin autoselecție și de context electoral.
- **Context:** deficit de interpreți mimico-gestuali; agenda publică dominată de teme geopolitice, cu marginalizarea subiectelor sociale.

8. CONSTATĂRI

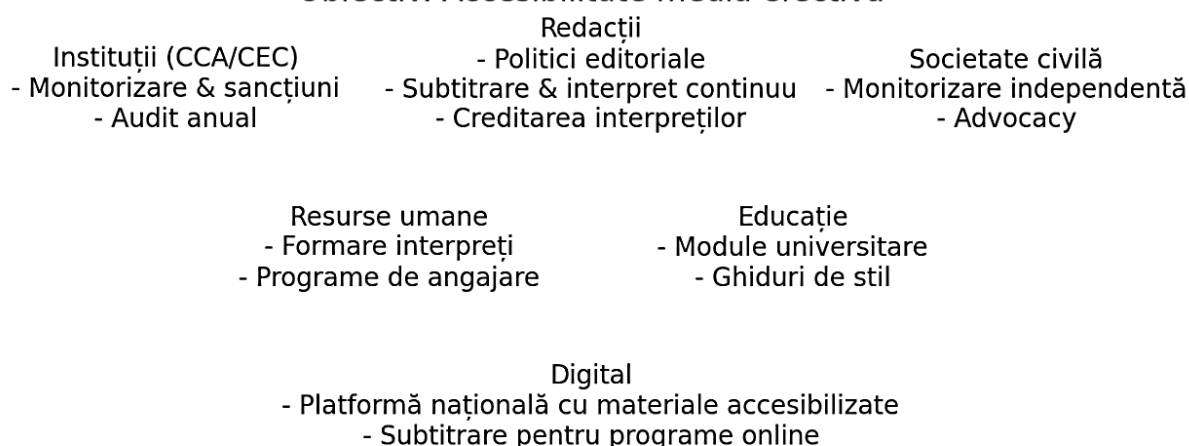
- ❖ Nivelul general de accesibilitate a dezbaterilor electorale televizate este scăzut, cu respectarea formală a obligației privind interpretarea mimico-gestuală.
- ❖ Doar **3** televiziuni au inclus interpret mimico-gestual, însă cu ferestre prea mici și plasate periferic, limitând accesibilitatea reală a persoanelor cu deficiențe de auz.
- ❖ Majoritatea posturilor TV nu au asigurat interpretare mimico-gestuală, evidențiind o încălcare directă a normelor legale și un deficit structural de resurse umane specializate.
- ❖ Tematica dizabilității este reflectată în media cu o frecvență moderată, mai ales ca problemă socială.
- ❖ Tonul și limbajul utilizate în materialele de presă sunt în general corecte, nediscriminatorii și profesionale, cu accente pozitive pe incluziune și respectul pentru drepturile persoanelor cu dizabilități.
- ❖ În presa online și televiziune, subiectul este abordat predominant în cheie civică, în timp ce pe rețelele sociale tonul este mai mobilizator și orientat spre sensibilizarea publicului tânăr.
- ❖ Jurnaliștii recunosc importanța temei, dar reflectarea constantă este obstrucționată de considerente comerciale, presiuni editoriale și resurse limitate pentru producerea materialelor sociale.
- ❖ Există un consens puternic privind necesitatea instruirii profesioniștilor din mass-media, atât în exercițiu, cât și a viitorilor jurnaliști, pentru o tratare mai adecvată și profesională a temei dizabilității.

- ❖ Reflectarea accesibilității în mediul online a fost adesea accidentală, inserată în articole mai largi despre campania electorală, fără a fi tratată ca subiect central, ceea ce indică o percepție secundară a temei în agenda mass-mediei.
- ❖ Persoanele cu dizabilități au fost rareori intervievate direct în mass-media, ceea ce arată o lipsă de reprezentare autentică a vocilor acestora în spațiul public.
- ❖ Pe rețelele sociale, deși au existat inițiative inovative (TikTok, explicații video), acestea au rămas izolate și fără sprijin editorial din partea redacțiilor consacrate.
- ❖ Au fost identificate diferențe regionale: presa locală a abordat mai des problemele concrete de acces la secțiile de vot, însă cu resurse limitate și fără analize de profunzime.
- ❖ Există o discrepanță evidentă între cadrul normativ bine structurat privind accesibilitatea și aplicarea sa practică, ceea ce denotă un decalaj evident între angajamentele oficiale și realitatea mediatică.

9. RECOMANDĂRI

Hartă a recomandărilor – Niveluri și acțiuni

Obiectiv: Accesibilitate media efectivă

- ❖ Toate posturile de televiziune trebuie să-și asume o conformitate integrală cu Decizia CCA nr. 61/2024, asigurând prezența interpretului mimico-gestual vizibil, cu dimensiunea corespunzătoare a ferestrei și poziționare pe ecran (1/3) conform standardelor.
- ❖ Dezvoltarea și implementarea unor programe speciale de formare și angajare a interpreților mimico-gestuali pentru radiodifuzori, ca resursă esențială pentru accesibilitatea audiovizuală.

- ❖ Radiodifuzorii trebuie să includă în mod constant tema dizabilității în programele și în conținuturile editoriale pentru a crește vizibilitatea și incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități.
- ❖ Este necesar ca instituțiile media să elaboreze și să implementeze politici editoriale care să promoveze limbajul corect, respectuos și neatins de stereotipuri în toate materialele ce vizează dimensiunea dizabilității.
- ❖ Comisia Electorală Centrală și autoritățile responsabile să instituie mecanisme clare de monitorizare, evaluare și sancționare a nerespectării obligațiilor de accesibilitate în cadrul procesului electoral și în afara acestuia.
- ❖ Organizarea unor traininguri practice, workshopuri tematice și elaborarea ghidurilor de stil dedicate jurnaliștilor activi, pentru îmbunătățirea calității reflectării temei și evitarea stereotipurilor.
- ❖ Introducerea obligatorie în curricula facultăților de jurnalism a unor module privind jurnalismul incluziv, drepturile persoanelor cu dizabilități și bunele practici în comunicarea accesibilă.
- ❖ Promovarea unor campanii editoriale și sociale care să demonstreze că temele sociale, inclusiv dizabilitatea, pot genera interes, audiență și impact pozitiv în societate.
- ❖ Presa din Republica Moldova are un rol esențial în formarea unei atitudini corecte și respectuoase față de persoanele cu dizabilități, fundamentată pe egalitatea în drepturi, iar eforturile jurnalistice în acest domeniu trebuie susținute și dezvoltate pe termen mediu și pe termen lung.
- ❖ Crearea unui mecanism permanent de consultare între CCA, radiodifuzori și organizațiile persoanelor cu dizabilități pentru a evalua constant aplicarea măsurilor de accesibilitate.
- ❖ Stabilirea unor stimulente financiare sau a unor reduceri de taxe pentru posturile TV care respectă integral normele și introduc tema accesibilității constant în programele difuzate.
- ❖ Elaborarea și difuzarea periodică a unor spoturi de sensibilizare dedicate publicului larg, care să explice importanța accesului la informație pentru persoanele cu dizabilități.
- ❖ Încurajarea producției de conținut media (documentare, reportaje, podcasturi) realizate împreună cu persoane cu dizabilități, pentru a aduce pe primul plan experiența lor directă.
- ❖ Crearea unui fond de sprijin pentru televiziunile regionale și cele locale care întâmpină dificultăți în angajarea interpreților sau în aplicarea standardelor tehnice de accesibilizare.
- ❖ Impunerea obligativității subtitrării pentru toate programele electorale difuzate online de televiziuni, pentru a extinde accesul și pentru persoanele cu deficiențe de auz care nu urmăresc TV-ul clasic.

- ❖ Implementarea unor audituri externe de accesibilitate media, realizate anual de organizații independente, cu publicarea ulterioară a rezultatelor într-un raport național.
- ❖ Integrarea temei accesibilității în campaniile civice și electorale oficiale desfășurate de CEC, astfel încât informarea privind drepturile persoanelor cu dizabilități să devină o parte standard a procesului electoral.
- ❖ Crearea unei platforme online naționale cu materiale explicative accesibilizate (video cu interpret mimico-gestual și subtitrări), care să fie întotdeauna la dispoziția alegătorilor cu dizabilități.

10. CONCLUZIE FINALĂ: ACCESIBILITATEA CA PROBĂ DE CREDIBILITATE DEMOCRATICĂ

Accesibilitatea = probă de credibilitate democratică

Progrese punctuale
(Cadru legal, inițiative izolate)

Aplicare deficitară
(Lipsă resurse, cultură editorială)

Necesită convergență:
Instituții + Redacții + ONG-uri + Parteneri

Accesibilitatea mediatică în perioadele electorale nu este un simplu detaliu tehnic și nici o formalitate birocratică. Ea constituie o piatră de încercare a credibilității democratice și a alinierii la standardele europene privind respectarea drepturilor fundamentale.

Alegerile parlamentare din 2025 au demonstrat, pe de o parte, existența unui cadru normativ bine structurat, armonizat cu prevederile internaționale, dar, pe de altă parte, a demonstrat și fragilitatea mecanismelor de aplicare.

Progresele punctuale – câteva televiziuni care au introdus interpretarea mimico-gestuală sau portaluri online care au abordat tema dizabilității – sunt insuficiente pentru a compensa deficiențele structurale.

Lipsa resurselor umane specializate, absența unei culturi editoriale a incluziunii și perceperea accesibilității ca o sarcină periferică și incomodă mențin subiectul la un nivel insuficient.

O democrație matură nu se măsoară doar prin numărul de partide concurente sau prin corectitudinea tehnică a procesului electoral, ci și prin modul în care reușește să includă și să reprezinte categoriile vulnerabile ale societății.

Atâta timp cât persoanele cu dizabilități nu pot urmări în condiții egale dezbaterile electorale și nu își pot forma o opinie informată, democrația Republicii Moldova rămâne incompletă și vulnerabilă.

Această realitate ridică și o întrebare strategică: poate Republica Moldova pretinde consolidarea unui parcurs european și democratic dacă lasă în umbră drepturile unei părți semnificative a populației sale?

Dincolo de aspectul legal, accesibilitatea este o probă de încredere pentru cetățeni și un indicator observat atent de partenerii externi ai țării.

Schimbarea este însă posibilă și depinde de:

- voința editorială a redacțiilor, care trebuie să înțeleagă că accesibilitatea nu scade calitatea programelor, ci o îmbogățește;
- fermitatea instituțiilor de reglementare, care nu trebuie să se limiteze la emiterea unor decizii, ci să aplice sancțiuni și să stimuleze bunele practici;
- implicarea societății civile, care poate menține presiunea publică prin monitorizare și advocacy;
- sprijinul partenerilor internaționali, care pot oferi expertiză, resurse și modele de succes din alte state europene.

Presiunea externă venită din partea Uniunii Europene, interesul crescând al jurnaliștilor pentru instruire și apariția unor inițiative inovatoare în mediul digital creează o oportunitate unică de schimbare. Dacă aceste forțe converg, accesibilitatea poate trece de la statutul de obligație formală la o realitate cotidiană, vizibilă și funcțională.

În concluzie, accesibilitatea mediatică trebuie privită nu ca o concesiune, ci ca o datorie democratică și un indicator al modernizării statului. Republica Moldova are șansa de a demonstra că este pregătită să-și trateze toți cetățenii ca participanți egali la viața publică. A reuși acest lucru ar însemna nu doar o victorie pentru persoanele cu dizabilități, ci și o victorie pentru întreaga societate, care ar confirma astfel maturizarea democrației moldovenești.

METODOLOGIE

**propusă pentru elaborarea Raportului de evaluare
a accesibilității dezbaterilor electorale
și a reflectării dimensiunii de dizabilitate în mass-media**

VITALIE CAZACU

consultant media

Chișinău, 8 august 2025

CUPRINS

1. Introducere
2. Fundamentarea metodologiei
3. Obiectivele metodologiei
4. Etapele propuse
5. Principii directoare
6. Limitări anticipate
7. Flux metodologic și graficul activităților (august – octombrie 2025)
8. Precizări

1. Introducere

Prezenta metodologie este concepută ca un document de lucru preliminar, menit să ghideze procesul de monitorizare și de analiză a modului în care dezbaterile electorale și tema dizabilității sunt reflectate în mass-media din Republica Moldova. Ea reprezintă un plan operațional detaliat, elaborat înainte de începerea activităților de monitorizare, pentru a asigura coerența, rigoarea și comparabilitatea în toate etapele cercetării.

Metodologia are o dublă finalitate:

- 1) *analitică*, prin stabilirea cadrului conceptual, a instrumentelor și a etapelor de lucru necesare unei evaluări profesionale;
- 2) *practică*, prin faptul că la finalul procesului va determina elaborarea unei liste de recomandări adresate actorilor relevanți: instituții media, autorități de reglementare, partide și candidați, precum și organizații ale societății civile și parteneri externi.

Fiind vorba de o cercetare realizată de un singur expert media, metodologia este adaptată pentru aplicare individuală și urmărește să ofere un cadru realist și aplicabil, cu instrumente clare.

Astfel, documentul nu se limitează la orientarea procesului de monitorizare, ci își propune să contribuie și la schimbarea practicilor din spațiul mediatic și electoral, prin recomandări concrete ce pot sprijini dezvoltarea unei culturi a accesibilității și incluziunii.

2. Fundamentarea metodologiei

Necesitatea unei metodologii clare și unitare se bazează pe următoarele considerente:

- ✓ Cadrul legal – Decizia CCA nr. 61/2024 stabilește obligații explicite privind accesibilitatea media în domeniul audiovizual. Evaluarea aplicării acestor prevederi necesită un cadru de analiză bine definit.
- ✓ Lipsa precedentelor: nu există rapoarte anterioare care să combine analiza accesibilității la dezbaterile electorale televizate cu evaluarea reflectării dimensiunii dizabilității în presa online și social media.
- ✓ Responsabilitatea profesională: un cadru metodologic clar este indispensabil pentru a organiza eficient activitățile și a asigura validitatea concluziilor.

3. Obiectivele metodologiei

Metodologia propune atingerea următoarelor obiective:

- Definirea cadrului conceptual și normativ de analiză a accesibilității media în perioada electorală.
- Stabilirea indicatorilor de monitorizare pentru televiziuni, presa online și social media.
- Planificarea etapelor de lucru de la pregătire (august 2025) până la redactarea raportului (octombrie 2025).
- Asigurarea rigorii metodologice prin principiile de imparțialitate, transparență și replicabilitate.

4. Etapele propuse

4.1. Etapa de pregătire (1–28 august 2025)

Această etapă are un rol fundamental, întrucât pune bazele cercetării și definește instrumentele care vor fi utilizate.

Activități propuse:

Documentare normativă: analiza Codului serviciilor media audiovizuale, a Deciziei CCA nr. 61/2024, a Convenției ONU și a directivelor europene.

Definirea obiectivelor operaționale:

- respectarea accesibilității de către televiziuni;
- vizibilitatea temei dizabilității în presa online;
- reflectarea temei în social media;
- percepțiile jurnaliștilor.

Elaborarea instrumentelor de lucru:

- grile de monitorizare TV (indicatori privind prezența și calitatea interpretului mimico-gestual, dimensiunea ferestrei, poziționarea pe ecran, lizibilitate);
- scheme de codificare pentru articole și postări (ton, context, limbaj);
- chestionar semistructurat adresat jurnaliștilor.

Selectarea eșantionului: 10 televiziuni, 49 de resurse media online, 20 de jurnaliști.

Planificarea calendarului printr-un grafic al activităților.

4.2. Etapa de colectare a datelor (29 august – 28 septembrie 2025)

Această etapă presupune aplicarea instrumentelor elaborate și acumularea sistematică a datelor.

Activități propuse:

- Monitorizarea televiziunilor și colectarea datelor privind accesibilitatea după fiecare dezbateră.
- Colectarea datelor privind materialele relevante din presa online pe dimensiunea de dizabilitate.
- Monitorizarea social media pe dimensiunea de dizabilitate (Telegram, TikTok, Facebook, podcasturi).
- Aplicarea chestionarului la 20 de jurnaliști și centralizarea răspunsurilor.

4.3. Etapa de analiză (29 septembrie – 5 octombrie 2025)

Analiza presupune atât procesarea cantitativă a datelor colectate, cât și interpretarea calitativă a acestora.

Activități propuse:

- Analiză cantitativă: calcularea frecvențelor, realizarea tabelelor și a graficelor comparative.
- Analiză calitativă: interpretarea tonului, a limbajului și a contextului.
- Triangulare: compararea și validarea rezultatelor provenite din diferite surse.

4.4. Etapa de redactare (5–10 octombrie 2025)

Ultima etapă vizează prezentarea rezultatelor într-un document final coerent și profesionist.

Activități propuse:

- Structurarea raportului pe capitole (context, rezultate cantitative, analize calitative, concluzii, recomandări).
- Integrarea graficelor și a tabelelor.
- Redactarea finală într-un stil accesibil și profesionist.
- Revizuirea internă pentru coerență și acuratețe.

5. Principii directoare

Metodologia propune respectarea următoarelor principii:

- a. *Rigoare profesională* – aplicarea strictă a instrumentelor stabilite.
- b. *Imparțialitate* – criterii uniforme pentru toate televiziunile și resursele media.
- c. *Transparență* – documentarea fiecărei etape.
- d. *Confidențialitate* – protejarea identității și a opiniilor jurnaliștilor participanți.
- e. *Replicabilitate* – posibilitatea ca metodologia să fie aplicată și în alte contexte similare.

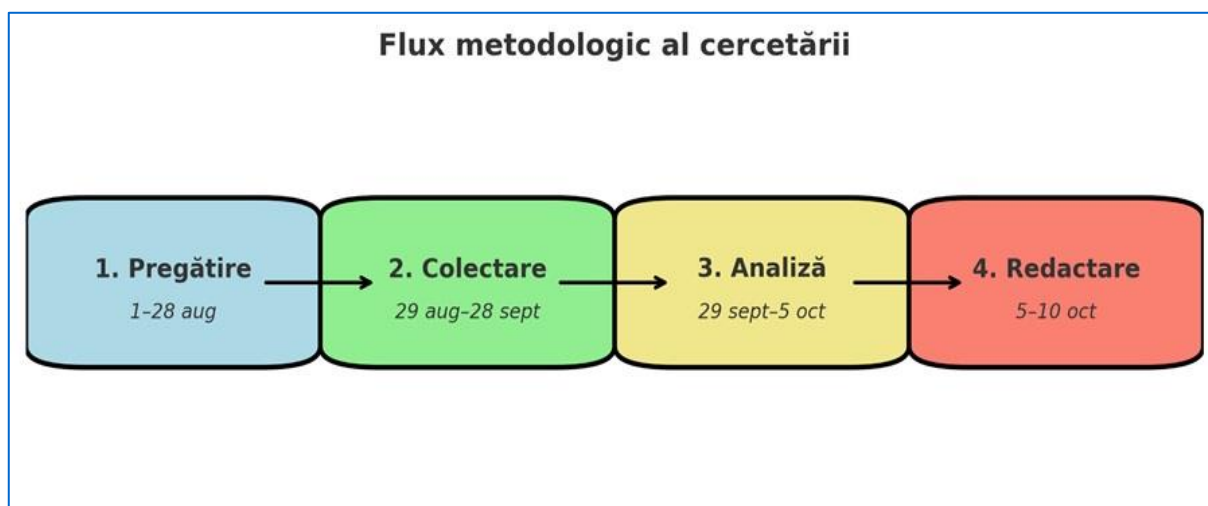
6. Limitări anticipate

Metodologia ia în calcul posibile dificultăți:

- Resurse umane limitate, toate activitățile fiind realizate de un singur expert.
- Durata scurtă a monitorizării (o lună), care surprinde doar parțial practicile mediatice.
- Eșantion restrâns: cei 20 de jurnaliști nu reflectă întreaga diversitate a presei.
- Lipsa unor instrumente automatizate de colectare a datelor online.

7. Flux metodologic și graficul activităților

7.1. Flux metodologic

7.2. Graficul activităților

Activitate	Start	Final	Detalii
Documentare generală	01.08.2025	10.08.2025	Analiza legislației și a standardelor, elaborarea glosarului operațional
Conceperea metodologiei și a instrumentelor	11.08.2025	20.08.2025	Finalizarea obiectivelor, grilelor, schemelor de codificare, chestionarului și eșantionului
Colectarea datelor (TV, online, social media, chestionar)	29.08.2025	28.09.2025	Monitorizare TV, scanarea presei online, colectare social media, aplicarea chestionarului pentru jurnaliști
Analiza datelor	29.09.2025	05.10.2025	Analiză cantitativă și calitativă, triangulare
Redactarea și validarea raportului	05.10.2025	10.10.2025	Structurarea capitolelor, integrarea graficelor și a tabelelor, redactare finală, revizuire

8. Precizări

Metodologia propusă pentru evaluarea accesibilității dezbaterilor electorale și a reflectării dimensiunii de dizabilitate în mass-media constituie un cadru operațional riguros, conceput pentru a ghida întregul proces de cercetare într-o manieră coerentă, transparentă și replicabilă.

Prin definirea etapelor de pregătire, colectare, analiză și redactare, documentul trasează o linie clară de acțiune, oferindu-i expertului un instrument practic de lucru, precum și un reper metodologic pentru inițiative similare viitoare. Avantajul principal al acestei metodologii constă în echilibrul dintre standardele internaționale de accesibilitate și adaptarea lor la contextul media și legislativ al Republicii Moldova.

Totodată, metodologia are un rol dublu:

- 1) **operațional** – asigură instrumentele, procedurile și calendarul necesar unei monitorizări eficiente;
- 2) **strategic** – contribuie la dezvoltarea unei culturi profesionale privind accesibilitatea mediei și incluziunea persoanelor cu dizabilități.

Un element central îl constituie faptul că metodologia își propune nu doar să ofere o analiză de tip diagnostic, ci și să conducă la formularea unei liste de recomandări adresate tuturor actorilor implicați:

- a) **instituții media** – pentru îmbunătățirea standardelor editoriale și tehnice de accesibilitate;
- b) **autorități de reglementare** – pentru consolidarea cadrului normativ și a mecanismelor de monitorizare;
- c) **societatea civilă, partenerii externi și organizațiile de profil** – pentru promovarea drepturilor și a intereselor persoanelor cu dizabilități;
- d) **partide și candidați** – pentru integrarea principiilor de incluziune și accesibilitate în campaniile electorale.

Astfel, **metodologia nu se limitează la constatări, ci este orientată spre schimbare și acțiune concretă.**

Este important de menționat că metodologia, fiind aplicată de un singur expert, este realistă, dar are limite clare în ceea ce privește volumul și complexitatea datelor. Totuși, aceste limite sunt asumate și compensate prin rigoare metodologică, transparență și o documentare atentă a fiecărei decizii analitice.

În final, acest cadru metodologic este și o propunere de bună practică ce poate fi extinsă și adaptată în alte contexte electorale sau mediatice.

El stabilește premisele pentru **un proces continuu de evaluare** și pentru consolidarea unui spațiu public accesibil, incluziv și democratic, în care fiecare cetățean să aibă dreptul și posibilitatea de a fi informat.

Anexa 2

LISTA MONITORIZARE DEZBATERI ELECTORALE

Posturi TV (10)

1. TVR Moldova
<https://tvrmoldova.md/>
2. Moldova 1
<https://moldova1.md/>
3. TV8
<https://tv8.md/>
4. Jurnal TV
<https://www.jurnaltv.md/>
5. ProTV Chișinău
<https://protv.md/>
6. N4
<https://n4.md/>
7. CINEMA 1
<https://cinema1.md/>
8. ONE TV
<https://info1.md/>
9. RLIVE TV
<https://realitatea.md/>
10. Vocea Basarabiei TV
<https://voceabasarabiei.md/>

Anexa 3

LISTA MONITORIZARE

Posturi TV (10)

1. TVR Moldova
<https://tvrmdova.md/>
2. Moldova 1
<https://moldova1.md/>
3. TV8
<https://tv8.md/>
4. Jurnal TV
<https://www.jurnaltv.md/>
5. ProTV Chișinău
<https://protv.md/>
6. N4
<https://n4.md/> /
7. CINEMA 1
<https://cinema1.md/>
8. ONE TV
<https://info1.md/>
9. RLIVE TV
<https://realitatea.md/>
10. Vocea Basarabiei TV
<https://voceabasarabiei.md/>

Site-uri de știri (20)

Naționale

1. Agora
<https://agora.md/>
2. Unimedia
<https://unimedia.info/>
3. Deschide.md
<https://www.deschide.md/>
4. Ziua
<https://ziua.md/>
5. Ziarul de Gardă + ziar
<https://www.zdg.md/>

6. NewsMaker
<https://newsmaker.md/ro>
7. Ziarul Național
<https://www.ziarulnational.md/>
8. Noi.md
<https://noi.md/md>
9. Curentul
<http://curentul.md/>
10. Tribuna
<https://tribuna.md/>
11. Știri.md
<https://stiri.md/>
12. Europa Liberă Moldova
<https://moldova.europalibera.org/>
13. Moldova.org
<https://www.moldova.org/>
14. Radio Chișinău + radio
<https://radiochisinau.md/>
15. Radio Moldova + radio
<https://radiomoldova.md/>

Regionale

1. Observatorul de Nord (Soroca)
<https://observatorul.md/>
2. NordNews (Bălți)
<https://nordnews.md/>
3. Ziua de Azi (Cahul)
<https://ziuadeazi.md/>
4. Unghiul (Ungheni) + ziar
<https://unghiul.com/>
5. Nokta (Comrat)
<https://nokta.md/>

Agenții de presă (3)

1. IPN
<https://ipn.md/>
2. Moldpres
<https://www.moldpres.md/rom>
3. Infotag
<https://www.infotag.md/>

Canale de Telegram (5)

1. Index
<https://t.me/indexMLD>
2. Observatorul
<https://t.me/observatorul>
3. Dumitru Ciorici
<https://t.me/DumitruCiorici>
4. Radar Politic
<https://t.me/RadarPolitic>
5. Ungureanu 112
<https://t.me/Ungureanu112>

Pagini jurnaliști/creatori de conținut/bloggeri pe Facebook (5)

1. Vitalie Călugăreanu
<https://www.facebook.com/vitalie.calugareanu.3>
2. Lorena Bogza
<https://www.facebook.com/lorena.bogza>
3. Alina Radu
<https://www.facebook.com/alina.radu.zdg>
4. Ionela Hadârcă
<https://www.facebook.com/ionela.hadirca>
5. Ion Terguță
<https://www.facebook.com/terguta.ion>

Podcasturi pe Youtube (3)

1. Nicolae Chicu
<https://www.youtube.com/@nicolaechicu>
2. Vadim Cușnir
<https://www.youtube.com/@vadimcusnir>
3. Adevăruri cu Olga Bejan
<https://www.youtube.com/@OlgaBejan-gy7te>

Canale TikTok

1. Grigore Manole

<https://www.tiktok.com/@manoligrigore0>

2. Nata Albot

<https://www.tiktok.com/@nataalbot>

3. Victor Duca

<https://www.tiktok.com/@ducavictor2>

Anexa 4

CHESTIONAR

PRIVIND DIMENSIUNEA DE DIZABILITATE ÎN MASS-MEDIA

1. Cât de des promovați știri, reportaje sau materiale jurnalistice despre persoanele cu dizabilități? Dacă nu, care sunt principalele motive pentru care acest subiect nu este abordat mai frecvent în redacția dvs.?
2. Considerați necesară instruirea jurnaliștilor în exercițiu (din redacții) pentru o reflectare corectă, etică și profesionistă a tematicii dizabilității? Dacă da, în ce formă ar fi aceasta mai utilă (traininguri practice, ghiduri de stil, cursuri tematice etc.)?
3. În opinia Dvs., este necesar ca viitorii jurnaliști să fie instruiți mai aprofundat în acest domeniu încă din cadrul facultăților de jurnalism și la Școala de Studii Avansate în Jurnalism?